

*А. Г. Бобкова,
А. М. Захарченко*

ДО 30-РІЧЧЯ КАФЕДРИ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА ДОНЕЦЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

У 2014 році кафедра господарського права Донецького національного університету відзначила свій 30-річний ювілей.

Історія кафедри тісно пов'язана з ведучою роллю Донбасу як наукового, промислового і культурного на той час центру України та наявністю у Донецьку загальноновизнаної наукової школи господарського права, представниками якої є В. К. Мамутов, С. З. Михайлін, Г. Л. Знаменський, О. М. Новошицький, І. Є. Замойський, Д. Х. Липницький та інші вчені.

Передумовами створення кафедри були: успішна діяльність всесоюзного факультету підвищення кваліфікації юрисконсультів при Донецькому державному університеті, відкриття в 1981 р. в університеті спеціальності «Правознавство», а червні 1983 р. – економіко-правового факультету (підготовка юристів на якому була зорієнтована на господарсько-правову спеціалізацію), розвиток наукових досліджень господарсько-правового напрямку.

На момент створення кафедра господарського права Донецького державного університету (нині – Донецького національного університету) стала другою в Україні кафедрою, випускаючою студентів-правознавців господарсько-правової спеціалізації.

Першим завідувачем кафедри був доктор юридичних наук, професор, учасник Великої Вітчизняної війни С. З. Михайлін – відомий вчений-господарник донецького краю, фахівець з великим досвідом практичної і наукової роботи. Сергій Захарович успішно керував кафедрою протягом 10 років (1985–1995), і вніс величезний вклад в її становлення та розвиток. Першими викладачами кафедри були професора, доктора юридичних наук Валентин Карлович Мамутов і Георгій Львович Знаменський, доценти, кандидати юридичних наук Олександр Миколайович Новошицький (1984–2001), Олександр Петрович Лапай (1984–2000) і Едуард Миколайович Зінченко (1984–1989), а також старші викладачі А. Г. Бобкова і А. І. Третейкін (1984–1986). З 1985 року по 2000 рік на кафедрі працювали доцент, кандидат економічних наук Л. М. Куд-

рявцева і старший викладач О. С. Янкова, які внесли вагомий внесок в історію формування кафедри.

З 1995 року кафедру очолює А. Г. Бобкова – науковець і педагог, професор, доктор юридичних наук за спеціальностями «господарське право, господарсько-процесуальне право» і «земельне право; аграрне право; екологічне право; природоресурсне право», академік Національної академії правових наук України, член-кореспондент Української екологічної академії наук.

Становленню кафедри сприяло співробітництво з Інститутом економіки промисловості АН України (з 1992 року – Інститутом економіко-правових досліджень НАН України), вчені якого з перших днів і донині беруть активну участь в навчальній та науковій роботі кафедри. Так, в різні роки членами кафедри були: засновник Донецької наукової школи господарського права, академік НАН і НАПрН України, директор Інституту економіко-правових досліджень НАН України В. К. Мамутов, зав. відділом Інституту доктор юридичних наук Г. Л. Знаменський, ведучі наукові співробітники цього інституту, нині доктори юридичних наук О. Р. Зельдіна, Г. Д. Джумагельдієва, С. М. Грудницька, кандидати юридичних наук Д. Х. Липницький, С. А. Кузьміна, О. А. Ашурков та інші.

На кінець 90-х років на кафедрі працювало понад 40 викладачів, із яких близько половини сумісників із числа ведучих практичних працівників регіону.

З 2000 року почався другий етап розвитку кафедри господарського права після створення на її основі кафедри цивільного права і процесу і переходу на нову кафедру частини викладачів.

З цього часу професорсько-викладацький склад кафедри забезпечує викладання понад 30 навчальних дисциплін, серед яких такі важливі курси як господарське, господарсько-процесуальне, екологічне, аграрне, земельне право. Окрім цього розроблені і викладаються авторські курси, серед яких: «Транспортне право», «Правове регулювання перевезення вантажів залізничним транспортом», «Інвестиційне право», «Будівельне право», «Енергетичне право», «Контрактне право», «Митне право», «Бухгалтерське право», «Правове забезпечення якості продукції», «Оренда майна у сфері господарювання», «Правове регулювання рекламної діяльності», «Захист прав споживачів», «Менеджмент юридичної фірми» та інші.

З 2000 року кафедра є випускаючою для магістрів і спеціалістів господарсько-правової спеціалізації. Для цього рівня підготовки розроблено авторські навчальні курси, серед яких: «Організація правових досліджень», «Порівняльне господарське право», «Проблеми господарського законодавства», «Проблеми господарсько-правової відповідальності», «Проблеми господарського судо-

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

чинства», «Біржове право», «Юридичне обслуговування суб'єктів господарювання», «Рекреаційне право» та інші.

Для навчально-методичного забезпечення викладання навчальних дисциплін викладачами кафедри здійснюється підготовка та видання відповідних підручників і навчальних посібників. Викладачі кафедри є авторами (співавторами) таких видань, як: «Хозяйственное право», «Екологічне право», «Корпоративне право ЄС», «Біржове право», «Менеджмент юридической практики», «Юридичні клініки в Україні: роль, завдання та організаційно-правові засади», «Спеціальний режим господарювання», «Медицинское право Украины», «Конституційне право України», «Комунальне право України», «Правове регулювання відносин у процедурі банкрутства», «Основи адміністративного судочинства в Україні», «Право Європейського Союзу», «Земельне право України: конспект лекцій в схемах і таблицях «Аграрне право: конспект лекцій в схемах», «Проблеми господарського законодавства та його застосування», «Проблеми господарського процесуального права», «Безопасность туризма», «Государственное и муниципальное управление в сфере туризма», «Правовое обеспечение туризма» та інші.

З метою підвищення науково-педагогічної кваліфікації викладачі кафедри систематично проходять стажування у судах, наукових установах, державних органах (Інституті економіко-правових досліджень НАН України, господарському суді Донецької області, Донецькому обласному територіальному відділенні Антимонопольного комітету України та ін.) та ВНЗ інших країн (Нідерландів, Греції, Англії, США та інш.).

Науково-дослідна робота кафедри охоплює широке коло питань господарсько-правового забезпечення розвитку економіки України за такими темами: «Проблеми удосконалення стимулювання виробництва» (1985–1990 рр.) «Удосконалення правового механізму в управлінні економікою» (1991–1995 рр.), «Удосконалення правового забезпечення соціально-орієнтованої економіки» (1996–2000 рр.), «Господарсько-правове забезпечення розвитку економіки» (2001–2004 рр.), «Господарсько-правове забезпечення стабілізації і розвитку економіки України» (2005–2008 рр.), «Господарсько-правове забезпечення розвитку економіки України» (2009–2012 рр.), «Розвиток правової системи України: стан та перспективи» (2013–2016 рр.).

В межах зазначених тем досліджуються питання правового статусу учасників відносин у сфері господарювання, правового режиму об'єктів державної власності, правового регулювання господарської діяльності окремих видів, проблеми господарсько-правової відповідальності, захисту прав суб'єктів гос-

подарювання, правового забезпечення використання природних ресурсів у сфері господарювання та багато інших.

Результати досліджень постійно оприлюднюються в спеціальних юридичних виданнях, доповідаються на наукових конференціях, круглих столах і науково-практичних семінарах, як в Україні, так і в інших країнах (Російська Федерація, Республіка Казахстан, Республіка Молдова, Польща, Чехія, США та ін.). За останні роки викладачами кафедри опубліковано понад 400 наукових статей, тез наукових доповідей; результати науково-дослідної роботи доповідались на понад 200 наукових заходах; викладачі кафедри виступили співавторами кількох науково-практичних коментарів до Господарського кодексу України, один з яких видано під редакцією професора А. Г. Бобкової.

За результатами наукових досліджень викладачі кафедр, як автори чи співавтори, підготували низку монографій, серед яких: «Правове забезпечення рекреаційної діяльності», «Правове регулювання діяльності з реалізації арештованого майна», «Укладання біржових угод на товарній біржі та їх виконання», «Господарська компетенція місцевих державних адміністрацій: поняття, зміст, реалізація», «Правове регулювання перевезення вантажів залізничним транспортом», «Договір оренди державного та комунального нерухомого майна», «Спеціальний режим хозяйствования: теоретические вопросы и направления модернизации», «Правовое регулирование конкуренции в Украине», «Господарсько-правове забезпечення якості будівельних робіт», «Господарсько-правові аспекти забезпечення розвитку економіки України», «Малое и среднее предпринимательство: правовое обеспечение», «Правовий статус об'єктів туристичної діяльності» та інші.

Серед здобутків кафедри – участь у написанні Юридичної енциклопедії України (том 6), п'ятитомних загально академічних видань «Правова система України: історія, стан і перспективи» (Том 4. Методологічні засади розвитку екологічного, земельного, аграрного та господарського права), «Правова доктрина» (Том 4 – Доктринальні проблеми екологічного, аграрного та господарського права); укладанні бібліографічного довідника «Правове регулювання господарських відносин», у якому представлена наукова література з господарського права і процесу за період з початку 70-х років минулого століття до початку 2008 р.

З 2004 року кафедрою започатковано традицію щодо організації науково-практичних конференцій, присвячених проблемам господарського та суміжних галузей права: у 2004 р. проведено Міжнародну науково-практичну конференцію «Господарське законодавство: практика застосування і перспективи розвитку у контексті європейського вибору», у 2009 р. – Міжнародну науково-

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

практичну конференцію «Законодавче забезпечення економічної політики держави та юридична освіта», у 2015 р. – готується проведення всеукраїнської науково-практичної конференції «Правове забезпечення економічного розвитку та екологічної безпеки суспільства».

Ще однією традицією кафедри є проведення спільних наукових заходів з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України, Донецьким регіональним науковим центром НАПрН України й Міжнародною асоціацією господарського права. Серед таких заходів, крім вище зазначених конференцій: всеукраїнський круглий стіл «Проблеми охорони і раціонального використання публічної власності», присвячений пам'яті С. З. Михайліна; міжнародний круглий стіл «Господарський кодекс України: стан і перспективи застосування», міжнародна науково-практична конференція «Юридическая наука и образование в условиях глобализации: состояние и перспективы развития», міжнародна науково-практична конференція «Экономико-правовые исследования в XXI веке: Хозяйственный кодекс Украины в системе правового обеспечения экономики (к 10-летию принятия)» та інші.

На базі кафедри господарського права з 1999 року діє аспірантура за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право, а у 2014 році – відкрита докторантура за цією спеціальністю.

З 2014 року на базі кафедри господарського права почала роботу спеціалізована вчена рада по захисту кандидатських дисертацій за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право.

На кафедрі за останні роки підготували і захистили кандидатські дисертації викладачі кафедри: Л. Д. Руденко (2006), О. В. Титова (2006), Ю. О. Моїсєєв (2006), А. М. Захарченко (2007), О. В. Аушева (2007), Е. М. Деркач (2007), Ю. М. Павлюченко (2008), Ю. О. Серебрякова (2008), І. М. Любімов (2010), А. І. Гурова (2010), Н. В. Трофуненко (2011), К. О. Калаченкова (2012), О. Г. Курчин (2012); докторські дисертації – О. Р. Зельдіна (2007), В. І. Дубницький (2008), С. С. Валітов (2010), Г. Д. Джумагельдієва (2012). На базі кафедри постійно підвищують кваліфікацію у формі підготовки докторських і кандидатських дисертацій понад 15 аспірантів та здобувачів.

Кафедра підтримує тісні зв'язки з вищими навчальними закладами, факультетами та науково-дослідними інститутами юридичного профілю. Протягом тривалого часу кафедра співпрацює з Інститутом економіко-правових досліджень НАН України – однією з провідних науково-дослідних організацій, що займається вирішенням теоретичних і практичних проблем господарського права, обґрунтуванням пріоритетних напрямів розвитку господарського законодавства.

Налагоджена співпраця з Інститутом держави і права Російської академії наук, відповідними кафедрами провідних вищих навчальних закладів Російської Федерації, Білоруського державного університету, з Інститутом законодавства Республіки Казахстан, іншими юридичними ВНЗ та установами. Формами такої співпраці є: взаємна участь у науково-практичних конференціях, «круглих столах», програмах, семінарах, обмін досвідом з організації учбового процесу, публікації у наукових журналах, проведення науково-дослідної, науково-методичної діяльності тощо.

У 2007 році за участю кафедри створена громадська організація «Міжнародна асоціація господарського права», метою якої є сприяння всебічному розвитку господарського права в Україні та за її межами. Асоціація об'єднує відомих вчених та практикуючих юристів-господарників України та інших країн.

Важливим напрямом діяльності кафедри є індивідуальна робота з талановитими студентами, виховання майбутнього покоління юристів-господарників. Результати такої роботи проявляються в активній участі та перемогах студентів в різноманітних всеукраїнських та міжнародних конкурсах, олімпіадах, змаганнях.

Понад п'ятнадцять років кафедрою господарського права спільно з радою студентського самоврядування проводяться Всеукраїнські змагання з господарського права та процесу ім. С. З. Михайліна, в яких беруть участь представники ВНЗ всіх регіонів. Підготовлені викладачами кафедри команди студентів неодноразово ставали призерами цих змагань.

Значна увага на кафедрі приділяється посиленню практичної спрямованості навчального процесу. Викладачі кафедри організують підготовку студентів шляхом використання інтерактивних методів навчання, створення інтернатів, юридичних клінік, де студенти оволодівають навичками та вміннями, необхідними для подальшої роботи у сфері господарювання.

З жовтня 2014 року колектив кафедри господарського права юридичного факультету Донецького національного університету працює у м. Вінниця і докладає зусилля для досягнення нових результатів у науці і навчальному процесі, забезпечення якісної підготовки висококваліфікованих юристів-господарників, здатних до майбутньої професійної діяльності, підготовки наукових кадрів вищої кваліфікації за спеціальністю 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право, створення наукового осередку правників-господарників на Поділлі, продовжуючи традиції Донецької наукової школи господарського права.